

ЗАМОНАВИЙ ШЕЪРИЯТДА ОЛОВ ОБРАЗЛАРИНИНГ БАДИИЙ ТАЛҚИН ХУСУСИЯТЛАРИ

Низомова Шохиста Шодиевна

Бухоро давлат университети

Мактабгача таълим кафедраси ўқитувчиси ф.ф.ф.д.(PhD)

Аннотация: Ушбу мақолада замонавий шеъриятда олов образларининг бадиий талқин хусусиятлари ҳақида фикр юритилган. Ўзбек шеърияти бир-бирдан ажойиб рамзларга, ўхшатишларга бой. Айниқса, олов тасвири замонавий ўзбек шеъриятида ўзига хос образлиликни яратган. Мисоллар, асосан, замонавий шеъриятдан олинган.

Калит сўзлар: замонавий шеърият, образ, бадиий образ, анъана, қадрият.

Аннотация: В данной статье рассматриваются особенности художественной интерпретации образов огня в современной поэзии Узбекская поэзия богата замечательными символами и сравнениями. Особенно образ огня создал неповторимую образность в современной узбекской поэзии. Примеры в основном взяты из современной поэзии.

Ключевые слова: современная поэзия, образ, художественный образ, традиция, значение.

Annotation: This article discusses the features of artistic interpretation of fire images in modern poetry. Uzbek poetry is rich in wonderful symbols and similes. Especially, the image of fire created a unique imagery in modern Uzbek poetry. Examples are mainly taken from contemporary poetry.

Key words: modern poetry, image, artistic image, customs, value.

Ўзбек шеъриятида олов ва унинг кул, чўғ, тутун, гулхан, ўчоқ, тандир, косов, ўтин, тараша ва бошқа аналоглари кенг образлантирилганлиги кузатилади ва улар асосида турли рамзий-тимсолий маънолар талқин қилинади.

Ўчоқ ўзбек шоирлари ижодида олов образини ўзида мужассамлантирган анъанавий поэтик тимсоллардан бири бўлиб, замонавий шеъриятимизда турли маъноларда қўлланиб келмоқда. **Нон ўчоқ** – ўчоқнинг бир тури. Шоирларимиз назаридан шу ўчоқ тури ҳам четда қолмаган. Қуйидаги мисраларда инсон умри нон ўчоққа ўхшатирилган:

Умр эмас, бу умр эмас!

Бу бир ўчоқ,

тутаб,

ёнмади,

Бу бир хотир,

Ранги йўқ, элас!

О.Ҳожиева бахтнинг тагида (ўчоқнинг кулида) ётган меҳнат ва машаққатларни алоҳида таъкидлаш, улар бахтга эришишига сабабчи бўлганидан мамнунлигини билдириш учун ўчоқ образидан фойдаланар экан, бу ўринда унинг ғишт, сомон, тоза тупроқ(гил)дан ясалишига алоҳида урғу қаратган:

Бунда **ўчоғининг кулида** – меҳрим,
Ҳар ғишти, сомони, гилида – меҳрим.
Майин аллаларим тинглаб йиғлаган,
Васса чўпларининг тилида – меҳрим.⁵⁴

Гулжамол Асқарованинг «Зерикиш» номли шеърдан олинган қуйидаги мисраларда ичида олов ёқиш мумкин бўлган яна бир нарса – **тандир** сўзи тилга олинган:

Қўлларимга тиллолардан занжир солдим,
Вужудимни қориб ерга **тандир** солдим.
Олов тўляпти менга...

Тандир – нон ёпиладиган нарса. Нон ёпишдан олдин унга олов ёқилиб, тобланади. Тандир қизигач, унинг ичида нон пишириб олинади. Шеърларда тандир образи шу реал маънода ҳам, рамзий маънода «ўртанган кўнгил» тушунасида ҳам ифода этилади.

«Осокада ўзбек чойхонаси (Тадбиркор ўзбек йигитига)» шеърида Осока шахрининг қоқ ўртасида бунёд этилган ўзбек чойхонаси, унга **тандир** ҳам қурилиб, ичига гуриллатиб ўт ёқилиб, кичкина қуёшдек ўзбекнинг нони ёпилгани у япон ҳавосини қиздириб тургани ҳақида сўз юритилган.⁵⁵

«Ўзбекистон учун денгиз ўзингиз» шеърида бу кўҳна юрт қуёшли ўлка бўлганлиги сабабли ичида олов тафти бор **қозонга** ўхшатиш:

Қозоннинг ичида оташин тафт бор,
Оловнинг ўзини кўрмайсан бироқ.⁵⁶

Халқ олов тимсоли орқали **фарзанд маъноси**ни ҳам ифода этган. Бу болаларга қўйиладиган Оловиддин, Оташбой, Гулхан исмлари мисолида ҳам ўз тасдиғини намоён эта олади. Лекин кейинчалик фарзанд маъноси олов образидан унинг атрибути бўлган чироқ образига кўчирилган. Шунинг учун кўпинча ота-оналарнинг ўз фарзандига тўппадан-тўғри «чироғим» деб айтиши кузатилади. Бу билан фарзандларнинг ота-она руҳига ису чироқ қилиб туриши одатига ишора қилинмоқда. Демак, «Ўғил ёққан чироқни, қиз ҳам ёқар» мақолининг маъноси қиз фарзанд ҳам оила қуриб, фарзанд кўрар экан, ота-онаси номи, чироғи ўчмаслигини таъминлайди.

⁵⁴ Ҳожиева О. Паноҳим. (Шеърлар ва ҳикоялар). – Тошкент: «Шарқ», 1998. – Б.22.

⁵⁵ Орипов А. Мен нечун севаман Ўзбекистонни. Шеърлар ва драматик дoston. – Тошкент: F.фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2006. – Б.234.

⁵⁶ Орипов А. Мен нечун севаман Ўзбекистонни. Шеърлар ва драматик дoston. – Тошкент: F.фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2006. – Б.211.

Кўринадики, чироқ кўчими, одатда, ўғил ва қиз фарзандларга нисбатан тенг қўлланилаверади. **Чироқ** – олов аналогларидан бири.

Тоғларим қаерда, чўлларим қани?

Одамларим, қайларга кетгансиз йироқ?

Қаршимда товланган йўлларим қани,

Қайдасан чироқ?

Тугади!

Тугади ҳамма оловим. 57

Нурга талпинмоқ тушунчасида яхшиликка, ёруғликка интилиш ғояси мужассам.

Хуллас, ўзбек шеърлятида олов культига алоқадор қадимги халқ қарашларининг ўзига хос образли тасвирда берилиши кузатилади. Уларни алоҳида ўрганиш эса бадий тафаккурнинг тадрижий такомилени ўрганишда муҳим аҳамият касб этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Аширов А. Ўзбек халқининг қадимий эътиқод ва маросимлари. – Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2007. – 276 б.

2. Жабборов И. Ўзбек халқи этнографияси. – Т.: Ўқитувчи, 1994. – 312 б.

3. Sharipova M. B., Nizomova S. S. The artistic image of the image of "water" in the poem //УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА.–2018. – 2018. – Т. 11. – С. 75.

4. Nizomova S. S. SHARIA'S DESCRIPTION OF THE CEREMONIAL ATTITUDE TO WATER //Archive of Conferences. – 2020. – Т. 4. – №. 4. – С. 65-67.

5. Низомова Ш. Ш. ВЫРАЖЕНИЕ ОБРАЗОВ В УЗБЕКСКОЙ ПОЭЗИИ //Проблемы науки. – 2021. – С. 79.

6. 10.Nizomova S. S. THE SCOPE OF THE TOPICS OF THE SHARIA OF THE INDEPENDENCE PERIOD //Archive of Conferences. – 2020. – Т. 4. – №. 4. – С. 68-69.

7. Nizomova S. S. MODERN POETRY //ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ. – 2020. – С. 89-90.

8. Низомова Ш. Ш. ПРОБЛЕМНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СФЕРЫ СТУДЕНТОВ //ВЕСТНИК МАГИСТРАТУРЫ. – 2019. – №. 12-2. – С. 116.

9. Nizomova, S. (2020). ZAMONAVIY SHE'RIYATDA SUV VA OLOV BILAN BOG 'LIQ OBRAZLARNI IFODALASH AN'ANASI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (*buxdu.uz*), 2(2).

10. Низомова Ш. Ш. ВЫРАЖЕНИЕ ОБРАЗОВ В УЗБЕКСКОЙ ПОЭЗИИ //Проблемы науки. – 2021. – №. 6 (65). – С. 79-81.

⁵⁷ Усмон Азим. Фонус. Шеърлар тўплами. – Тошкент: «Sharq», 2010. – Б.45.

11. Nizomova, S. S. (2021). Images In Modern Uzbek Poetry. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 754-758.
12. Nizomova, S. S. (2020, August). SHARIA'S DESCRIPTION OF THE CEREMONIAL ATTITUDE TO WATER. In *Archive of Conferences* (Vol. 4, No. 4, pp. 65-67).
13. Низомова Ш. Ш. СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ РАЗВИВАЮЩИХ ИГР В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 6 (51).
14. Низомова Ш. Ш., Нурмуродова С. Э. К. Техника речи как основной инструмент учителя //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 1 (46).
15. Низомова, Ш. Ш. "Роль современных информационных технологий и электронных средств в обучении, образовании и развитии личности." *Вестник магистратуры* 4-3 (2019): 68.
16. Avezov S. НАВОИЙ ИЖОДИДА ФОЛЬКЛОР АНЪАНАЛАРИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
17. Avezov S. O'qituvchi nutq madaniyati kompetentligi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 5. – №. 5.
18. Avezov S. "ALPOMISH" DOSTONI-O'ZBEK XALQI TARIXINING BADIY IFODASI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
19. Safarovich A. S. Some Comments on the Collection and Recording of Sources of Bukhara Folklore //International Journal of Culture and Modernity. – 2021. – Т. 11. – С. 50-53.
20. Safarovich A. S. МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA TOVUSH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV JARAYON LOYIHASI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 122-123.
21. Qo'ldoshev, R. (2022). Детская лень как психолого-педагогическая проблема. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 22(22).
22. Qo'ldoshev R. BOSHLANG'ICH SINIF CHAPAQAY O'QUVCHILARGA BERILADIGAN PEDAGOGIK YORDAM VA YOZUVGA O'RGATISH JARAYONIDA FOYDALANILADIGAN TEXNOLOGIYALAR //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.
23. Avezmurodovich Q. R., Oybekovna N. D. BOSHLANGICH SINIF O'QUVCHILARINING BOG'LANISHLI NUTQINI O'STIRISH. QAYTA NIKOYALASH VA BAYON TURLARI. – 2022.
24. Qo'ldoshev R. Maktab o'quvchilarining grafik va kalligrafik qobiliyatlarini shakllantirishning metodologik asoslari //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.
25. Қўлдошев Р. А. БОШЛАНГИЧ СИНФ ЧАПАҚАЙ ЎҚУВЧИЛАРНИ ЁЗУВГА ЎРГАТИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 1120-1129.

26. Qo'ldoshev R. Left-handedness and the reasons for its occurrence //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.

27. Qo'ldoshev R. Кўмаки педагоғи ба кўдакони чапдаст дар соли якуми хониш. – GlobeEdit, 2020.

28. Qo'ldoshev R. ШАРАҚАҲ О'ҚУВЧИЛАРДА ҲОЗУВ КО'НИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.

29. Azimov Y., Qo'ldoshev R. Husnixatga o'rgatishning amaliy asoslari. – GlobeEdit, 2020.

30. Rustambek Q. O. L. Birinchi sinf chарақау о 'quvchilarining maktabga moslashishi, maktabga moslashishi davridagi pedagogik yordamning mazmuni //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.